

Գ Ա Ն Գ Ա Տ

Աստուած արգար եւ իրաւարար ու ամէն բանի մէջ ողորմած, քեզի հետ վիճելիք ունիմ, եթէ ահանջ դնես ճառայիդ :

Հիացում ու զարմանք պատճառող բան մըն է ինչ որ երկրին վրայ տեղի կ'ունենայ . տեսակ տեսակ տարօրինակութիւններ է որ կը տեսնենք աշխարհիս վրայ :

Մէկ Ադամ մը կար զբախտին մէջ, եւ իրեն հման՝ մէկ եւս մը, ու մէկ լեզու մը ամենուն համար, երբ դեռ չէին կերած ծառին պտուղէն :

Արդ հիանալին ու աւելի զարմանալին սա է որ մէկ Ադամ ու եւսայէն ո՛րքան ազգեր ծնան երկրիս վրայ :

Ամէն մէկուն լեզուն տարբեր է, ու ոչ մէկը միայն կը հաւեր : Մէկը Հայ է, միւսը Վրացի, մէկը Ճաճիկ, միւսն Ասորի :

Մէկը Զուռա Երբայեցի, միւսը Արար Հագարաց, մէկը Ալան Արեւորդի, միւսը Թովիշ Ափսաղ :

Մէկը Վիւրտ Գանանացի, միւսը Թաթար Թորգոմացի, մէկը Մուզալ (Մոնկոլ) կըթայեցի, միւսը Զաղաղայ Սմերգանացի :

Մէկը Պրանդ Լաոխացի, միւսը Վենեսկեցի ու ձենսվացի . մէկը Հոռոմ Գունաստանցի, միւսը Ռուս ու Հին :

Մէկը Գաղմատ Սպանիացի . — Սուրբ աւագանին ծնունդ ենք մենք, կը հաւատանք Հօրը եւ Որդւոյն, եւ բոլոր նաչիդ կ'երկրպագենք :

Կը դաւանինք Սուրբ Կոյսը՝ Մարիամ Աստուածածինը, կը խոտորվանինք միաճական եւրոպացիներն՝ Հայրն ու Որդին ու Սուրբ Հոգին :

Եւ սակայն անօրէններուն ձեռքն ենք ինկած, որոնք մեզ գերի կը տանին, յեղեղեցիները կը կործանեն ու անոնց տեղ պիտի մղկիթներ կը չինեն :

Ո՛րքան քրիստոնէայ կիներ կ'այրիացնեն, երեխաներ կ'որբացնեն, ո՛րքան արիւն կը թափեն երկրիս վրայ, ո՛րքան այգանայի բաներ կ'ընեն .

Ո՛րքան մեզ կը տանջեն աշխարհիս վրայ եւ մեր կեանքը բացէ ի բաց կը կեղեքեն . ու դուն կը ներես այս ամիսուն, ու մեզ տնտես կ'ընես մեր ցաւերուն մէջ :

Տէ՛ր, յայտնապէս մեր վրէժը չե՛ս լուծեր, աչքդ չես ցուցներ ամենուն . դիտես որ մենք միտէ չինուած մարմին ենք, երկաթէ արձան չենք վերջապէս :

Նշէ՛ք չենք կամ վայրի խոտ, որ կրակին առեւեր ու կ'էրես՝ ինչպէս անգաստան մը փռչերու կամ պուրակ մը մացառներու :

Բարկացիր եւ Հայոց ազգին՝ ինչպէս Իսրայէլի Հրեաներուն, բոլոր բարկութիւնը որ քննէ կը թափի, կուգայ մեր վրայ կը կուտակուի :

Արդ, եթէ բանի մը պիտանի չենք եւ կամ բարի գործ մը չունինք բնաւ, կամ եթէ ատկի կնք լուս աբսիդ որովհետեւ Հինսեւեցանք հրաւանիդ ,

Գոնէ մէկ անգամէն մեզ քննէ՛, որ քու բարի սիրտդ հանգչի, — եթէ քու կամքովդ է որ այս բոլորը կ'ըլլայ, ամենակալ բարի՝ Աստուած :

Այ մինչեւ երբ մենք հանդուրժենք ու համբերենք ամէն բանի. ան որ տկար է՝ թող կորչի, եւ ինչպէս կը կամօս՝ թող սոյնպէս ըլլայ :

Այս բոլորը թող զայ անցնի՝ ինչ որ ըսի ազգիս համար, ո՛վ արգար ու իրաւարար գատաւոր :

Որ մէկը կ'ապրի տասը տարի, ուրիշ մը հարիւր տարին կ'անցնի . մէկը տասը տարեալ իսկ չի հասնիր, երկու երեք ամիսէն կը մեռնի : Մէկը մէկ հատիկ որդի մը կ'ունենայ, ան ալ վաղածած կը մեռնի . ուրիշ մը կ'ունենայ շատ որդիներ որոնց մէկ ամառը չի պակսիր :

Այն որ ծառայ է շատ կ'ապրի, հարիւր տարեկան ծեր կ'ըլլայ . երեսնամեայ երիտասարդը կ'իյնայ, հողուն մէջ կը թաւալի :

Մահկամարդ աղջիկը կը մեռնի, ատամնաթափ պառաւ կ'ապրի . ապրիլ ուղողին կեանքը կը կարճի, շատ ապրողին՝ աչքին չ'երեւար :

Ինչո՞ւն կ'ըլլայ այս բոլորը, եւ ո՞վ աստիճ որոշած է Որ մէկը շատ զաւակներ ունի, ուրիշ մը բնու գաւակ չունի :

Մէկը կը ծնի ուղեւակիւն, միւսը հօրմէն մուրադկան կը ծնի . մէկը կ'ունենայ հազար ձի եւ քոյր, միւսը ոչ իսկ ու մը կամ մաքի :

Մէկը կ'ունենայ հազար փոխի, միւսը եւ ոչ իսկ պղնձէ դրամ մը . մէկը՝ հազար հատ մարգրիտ , միւսը եւ ոչ իսկ ապակիէ ուլունք մը :

Մէկը՝ հազար դաճուկուով՝ մարի, միւսը՝ ո՛չ մէկ ըրբորտանի . մէկը՝ բեհեզ ու ծիրանի , միւսը բուրդէ չալ մ'իսկ չունի :

Մէկը անդուս ու ծիրանի , միւսը շապիկ անգամ չունի . մէկուն հարամը կը յաջողի , միւսին հէլալը կը կորչի :

Մէկն ուրիշներ գրկելով կը հարստանայ , միւսն իր ունեցածէն կ'աղքատանայ . մէկը ու՝ ժով է գաւրմանալի, միւսը տարօրինակ կերպով վախկոտ :

Մէկն ունի գէնուղարդ եւ զրահ , ու արաքական ձիւս վրայ սիգալով կը նստի . միւսը բուսիկ ու անվարտի, հետեւակին առջեւէն իսկ կը փախչի .

Ան բարկութեամբ ետուէն կը հասնի , վիզը կը կտրէ անողորմաբար , կինն ու տղաքը գերի կը տանի , եւ այնպէս կը տանի որ ա՛լ չեն ազատուի :

Իշխաններ զբեր եւ մարդոց վրայ , որոնք քանասար գայլի պէս են ոչխարներու դուռը , կամ վազան նապաստակներու նման , կամ ինչպէս քաջ առիւծներ հօտորու վրայ :

Այսպէս կ'ուզէր (թեհեւս) ամինուն Տէրը , որպէս զի մեծն ու փոքրը ճանչցուի , ու բաղդաւորը յայտնուի , եւ անբաղդին սիրտը պատռուի :

Բաղդը ո՛ւր է , ըսէ՛ , կամ բաղդաւորը ո՛ւր կը գտնուի . պատրաստ եմ տասը տարի ման գալու , եթէ զիսնամ որ անկէ կաթիլ մը ձեռք սլտի ձգեմ :

Թաղաւոր ըլլայ զանի վրայ , կամ քահանայ բեմի վրայ , եւ կամ իշխան արքունի եւ կամ որիք մեծ թագաւորի ,

Եթէ բաղդ չունի ոչ ալ չնորբեով խօսիլ դիտէ , թող հեղեղը գայ զայն տանի ու քարէ կարկուտն ալ վրայէն :

Անբաղդը կուգայ ամօթալի , հեզ եւ հանդարտ առաքինի , կուգայ ու վերջին կարգը կը կենայ , անշուք , անշնորհք եւ անյարգի :

Բաղդաւորը կուգայ ճօճկալով , է՛ն բարձր տեղը կը նստի . ուբարը փորին շուրջը՝ կ'անցնի , եւ ալելու մը չի հաներ .

Բայց մէկ տօնի օրուան հոմար , մանաւանդ եթէ Զատիկ ըլլայ , շատ խաչամարտը կը ստանայ , մորթ եւ էրի ու դագա՞

Անբաղդը ճորտ է աւաղին ու գերիէն աւելի ձախորդ , մոմի պէս անոր առջեւ կը վառի ու անոր կը ծառայէ ինչպէս Քրիստոսի :

Ան չի հաւնիր ծառայողին , ոչ ալ անոր հետ անուշ կը խօսի , միշտ երեքուն կը պահէ անբաղդը , միշտ անհանգիստ ու արհամարհած :

Բաղդաւորը կը մեծարուի , շատ շատ հարկինք կ'ընդունի , նոյն իսկ եթէ կոյր ըլլայ կամ մրականի եւ կամ խեղ , ծուռ , միտանի :

Ինչ ամօթ բան ալ որ ընէ , անոր ըրածը բնաւ չ'երեւար . նորէն ամենքէն կը մեծարուի , ու անոր հարկինքը շատ կ'ըլլայ :

Ամէն բան քաղցին վրայ կուգայ կը կուտակուի , եթէ Աստուծմէ տրուած է : Մէկը իր ձեռքին է դովելի , գեղեցիկ տեսքով կը ճանչցուի :

Լեզուն քարի քաղցր կը խօսի , երբ մարդ լսէ՝ կը հաւնի . ան ամէն տեղ կը պատուուի , ամէն մարդէ կը զովուի :

Մէկը ունի ձեռքեր անման , ուսման եւ արհեստի տրեղացած . ծովին յատակը հիմ կը գնէ , գետին վրայ կամուրջ կը կապէ :

Միւսն ունի տեւք մ'անշնորհք , ախտերու է ու ազտեղի . միւսը կարկամած ձեռքեր ունի , ջորի մ'անգամ թամբել չի դիտեր :

Ուրիշ մը խիստ սև է Հնդկի պէս , մեծաշուրթ , զպիւր եւ դարչնի . ուրիշ մը կանանչ կապոտ աչուի , կարճահասակ ու ճղճիմ :

Ուրիշ մը ճշող եւ անճոռնի , կուպիտ , գաղիբ , երկայն յօնքերով : Մէկը նման է հրեշտակի , եւ շատ բարի գործ ունի ըլլած :

Միւսը նման է Յուդայի , սպաննող , մատնիչ , չարագործ , տուն է եղած սատանայի ու զուեքու բնակարան :

Ես քեզ մեղայ , ո՛վ երկնաւոր տէր Աստուած մեծ ու անէղ . քու գաղատաստող արգար է . նպատակով կուտաս ամէն մէկուն :

Տէ՛ր , քու կամեցովդ է որ այս ամբողջ աշխարհը այնպէս է ինչպէս որ ըսի . թող միշտ անուշը մննէ օրհնուի , ո՛վ տէր Յիսուս ամենազօր :

